בס"ד

- הגליון השבועי של קהילת מכון -

יגדיל תורה

גליון מספר: 43

פרשת בהעלותך

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

כיצד זכה משה רבנו להשראת שכינה

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

משה רבנו הוא ללא ספק גדול הנביאים, והאיש שהכי התקרב לקב"ה בעולם הזה. וכמו שהעיד עליו הקב"ה, לאחר שדיברו בו אחיו הגדולים – אהרן ומרים: "פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת ה' יַבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה".

ומפאת קדושתו הרבה, יש לחקור אחר תכונותיו של משה רבנו, וממילא לפי זה נוכל לדעת איזו מעלה יש בו במשה רבנו אשר סייעה בעדו להגיע כה רחוק.

ואכן, כמה פסוקים כמה לפני כן, מציינת התורה: "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָיו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה".

כאן התורה מדגישה את מידת הענוה המיוחדת שהייתה במשה רבנו. אך בחז"ל אנו מוצאים הדגשה גם למידות נוספות שהיו בו במשה רבנו והם שהביאוהו לאותה השראת שכינה. וזה לשון הגמרא במסכת נדרים (לח ע"א):

> אמר ר' יוחנן: אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו, וכולן ממשה. גבור, דכתיב: ויפרוש את האהל על המשכן, ואמר מר: משה רבינו פרסו (בעצמו), וכתיב: עשר אמות ארך הקרש וגו' (גובה המשכן היה עשר אמות, ועל גובה זה פרס משה את היריעות. מוכח מכאן, שמשה היה גבוה עשר אמות. וכיון שהיה גבוה כל כך, מסתמא היה גם בעל כח). אימא: דאריך וקטין! (שמא היה גבוה אך חלש) אלא מן הדין קרא, דכתיב: ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם, ותניא: הלוחות – ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה. עשיר, פסל לך – פסולתן שלך יהא. חכם, רב ושמואל דאמרי תרוייהו: חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נתנו למשה חסר אחת, שנאמר: ותחסרהו מעט מאלהים. עניו, דכתיב: והאיש משה עניו מאד.

ויש לדון בארבעת מידות אלו. בשלמא מידת הענוה, חשובה היא ביותר להשראת שכינה שהיא חביבה מאד לפני הקב"ה, וכמו שכתוב (ישעיהו נז, טו): "כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון>>

"נר ה' נשמת אדם"

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

במהלך פרשתנו, מתוארת הפרשת הלויים מתוך קהל בני ישראל , וכן מתואר תפקידם העליון לשמש בקודש. נעיין בלשון הדברים:

וָֽאֶתְּנָ֨ה אֶת־הַלְוִיִּ֜ם נְתֻנִ֣ים ׀ לְאַהֲרֹ֣ן וּלְבָנָ֗יו מִתּוֹךְ֮ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵל֒ לַעֲבֹ֞ד אֶת־עֲבֹדַ֤ת בְּנֵֽי־יִשְׂרָאֵל֙ בְּאֹ֣הֶל מוֹעֵ֔ד וּלְכַפֵּ֖ר עַל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל וְלֹ֨א יִהְיֶ֜ה בִּבְנֵ֤י יִשְׂרָאֵל֙ נֶ֔גֶף בְּגֶ֥שֶׁת בְּנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֖ל אֶל־הַקֹּֽדֶשׁ: (במדבר ח' יט').

ניתן לראות שבמהלך הפסוק הנ"ל, המתאר את תפקידו העליון של שבט לוי, הביטוי "בני ישראל" חוזר חמש פעמים, ואף נראה בחלקם כמיותר ואינו נצרך למהלך הפסוק. למען האמת כבר רש"י חש בקושי זה וביאר יסוד חשוב שיש לתת עליו את הדעת:

"ואתנה וגו' – חמשה פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה, וכך ראיתי בבראשית רבה:"

מבאר רש"י שהסיבה שבגללה הוזכרו בנ"י בפסוק זה חמש פעמים, מטרתה ל"הודיע חבתן" ע"י כך שנמשלו עמ"י לחמשת חומשי התורה.

אלא שדברים אלו מעלים מספר תמיהות: ראשית, מצאנו בדברי חכמינו לאורך הדורות השוואת כאלה ואחרות בין עם ישראל לתורה, אולם בפסוק בו אנו עסוקים, לא מדובר בהשוואה כללית לכלל התורה כולה אלא בהשוואה מדוייקת לחמשת חומשי התורה. מיד צריכים אנו לשאול מה מטרת ההשוואה המיוחדת בין ישראל לבין חמשת חלקי התורה. תמיהה נוספת נוגעת במיקומה של השוואה זו, שכן לכאורה אין כל שייכות בין עבודת שבט לוי לשבחם של עם הקודש, א"כ מדוע נרמז שבח זה דווקא על גבי תיאור תפקידו של שבט לוי?

המהר"ל מפראג (גור אריה, שם) מתרץ את שאלתנו השנייה, ומבאר את השייכות של השבח המתואר לתפקידו של שבט לוי. זו לשונו:

"וקשה, מאי ענינו לכאן שמזכיר מעלתן של ישראל כאן.

ויש לומר, דזהו דברי רצוי, שאמר ללוים אשריכם שתזכו לכפר על בני ישראל, מזכיר הכתוב שמותן חמשה פעמים בכתוב אחד כנגד חמשה חומשי תורה, להודיע שישראל וחמשה חומשי תורה שוים, שבשביל שניהם נברא העולם, כמו שפירש רש"י בתחלת פרשת בראשית (בראשית א, א)"

לפי הסברו של המהר"ל, מבואר שהסיבה לכך שהווזכר שבחם של ישראל בתיאור תפקידם של שבט לוי, היא על מנת לבאר לשבט לוי את גודל מעלת תפקידם וחשיבותו הרבה; בני שבט לוי מכפרים על עם הקודש מכל חטאיהם, ומסייעים לעם "שבשבילו נברא העולם" לקיים את מטרתו ואת תפקידו העליון במהלך חייו.

אך עדיין הקושיה הראשונה שהעלנו עומדת בעינה: מהי מטרת ההשוואה המדוקדקת בין עם ישראל לבין חמשת חומשי התורה בדווקא?!

על מנת לענות כראוי על שאלה זו נעזר בדבריו הנפלאים של המהר"ל מפראג בפירושו על מסכת אבות (דרך חיים, ב' משנה ט'). המהר"ל מבאר, שהסיבה שהושוו עם ישראל לחמשת חומשי התורה, היא על מנת להדגיש שכל חלקי האישיות של האדם מותאמים לתורה הקדושה ומקבלים ממנה את חיותם.

נסביר מעט את הדברים: כידוע הרמב"ם (שמונה פרקים) ביאר שהנפש האנושית כוללת חמישה כוחות שונים המשלימים זה את זה. נעיין בלשונו של הרמב"ם:

"דע, כי נפש האדם נפש אחת, ולה פעולות רבות חלוקות, ייקראו קצת הפעולות ההן 'נפשות'. וייחשב בעבור זה, שיש לאדם נפשות רבות, כמו שחושבים הרופאים... ומפני

זה אומר, שחלקי הנפש חמשה: הזן, והמרגיש, והמדמה, והמתעורר, והשכלי."

המהר"ל בדבריו (דרך חיים שם) מציין את חלוקת הנפש האנושית עפ"י הרמב"ם כמותאמת לחמשת חלקי התורה:

בצורה כללית, נאמר ששני חלקי הנפש הראשונים שמציג הרמב"ם בדבריו, דהיינו החלק הזן והחלק המרגיש, הינם כוחות נפש השייכים לתחום הטבעי- אנושי, ואילו שלושת חלקיה הנוספים של הנפש- החלק המדמה, המתעורר והשכלי, שייכים לרבדים נעלים יותר באדם.

החלק הזן הוא הכוח הנפשי אשר מוביל את הגוף לתפקודו התקין כדוגמת פעולת העיכול, הגידול וההולדה". ועמיתו החלק המרגיש, השייך אף הוא כאמור לתחום הטבעי, אחראי על קיומם של חמשת החושים האנושיים.

מתוך דברי המהר"ל מבואר שאף כוחות הנפש הללו, אשר שייכים לתחומי החיים הטבעיים מותאמים לתורה באופן מושלם ומקבלים ממנה השפעה והדרכה ישירה, שכן כידוע ישנן הדרכות תורניות אשר נוגעות אף לתחומים הללו.

לאחר שעמדנו מעט על כוחות הנפש הטבעיים והתאמתם לתורה הקדושה, נמשיך ונתבונן בכוחות הנפש הבאים, העליונים יותר אותם מזכיר הרמב"ם בדבריו:

"החלק המדמה" הוא כוח הדמיון של האדם. כידוע אדם אשר ראשו רובו שקועים בדברים בטלים ממילא דמיונו אף הוא ילך אחר תחומים אלו. אולם האדם הדבק בתורה ובערכי הקדושה של המציאות ימלא את לבבו בדמיון עליון וטהור של קודש עמוק. במילים אחרות הדבקות בתורה משפיעה אף על כוח הדמיון של האדם.

"החלק המתעורר", בכללות ניתן לומר שהוא כוח הרצון של האדם. אדם אשר דבק בתורה הקדושה אט אט מעלה את רצונותיו הנמוכים למקום טהור וקדוש יותר. וכפי שכותב הרב קוק זצ"ל (אורות התורה, ו' א') "מה שלומדים בקדושה מתעדן על ידו הרצון והשכל ביחד". כלומר התורה והדבקות בה משפיעות אף על כוח הרצון האנושי.

"החלק השכלי", מייצג את הכוח החשוב והמרכזי שהוענק לאדם "כוח השכל". בשכל האנושי אפשר להשתמש על מנת להשכיל ולהחכים בתחומים רבים, אולם כאשר האדם דבק בלימוד התורה ומעיין בעומק חוכמת התורה, הרי הוא מתקשר באמצעות שכלו אל התורה הקדושה. ולעניינו נבאר שהתורה משפיעה אף על השכל האנושי.

לאור האמור עד כה עולה יסוד חשוב. שבחם של עמ"י והודעת חיבתן ע"י השוואתם לחמשת חומשי התורה מלמדת אותנו, שכלל כוחות הנפש המרכיבים את מכלול אישיותנו, מקבלים הזנה והשפעה מהתורה הקדושה, אשר מותאמת במהותה אל כל חלקי הנפש האנושית ומקיפה את אישיותנו.

ואולי אפשר עוד להוסיף על דרך הדרש, שהסיבה שבגללה הוזכר שבח זה דווקא בתיאור תפקידם של שבט לוי, היא לאור העובדה ששבט לוי קיבל את תפקידו הרם רק לאחר שהבכורים חטאו (כפי שמבואר בפרשתנו), ואולי שייכותו של השבח הנ"ל לחטא החמור, באה ללמד אותנו שלכל יהודי אף לחוטא והמרוחק ביותר ישנה התאמה טבעית- נפשית עמוקה לתורה, ואם אך ורק ירצה, יוכל לקשר את כלל חייו, את כל כוחות נפשו, אל התורה הקדושה והנצחית.

שנזכה בעז"ה לקשר את כל חלקי אישיותנו לתורה הקדושה וע"י כך לדבוק בתורה בצורה השלימה ביותר.

האם מותר לצבוע פניו ידיו ורגליו באוכלים?

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

היראים כתב שאין צביעה באוכלים, אך אם האוכלים צבעו את ידיו או פניו או יצא לו דם ראוי שלא יקנח אותם במפה או בבגדיו דהוי ליה כצובע.

אך **האגור** כתב שאין לחוש לצביעה שנעשית בדרך לכלוך כמו ניגוב הפנים או הידים או הפצע במפה או בבגדיו.

יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פירות הצבועים, צריך ליזהר שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה, משום צובע, אבל אם צובע פתו במשקה הפירות, לית לן בה, דאין צביעה באוכלין.

השו"ע פסק בשם יש מי שאומר כיראים היינו שמצד אחד אין צביעה באוכלים, אמנם המג"א אם רוצה לנקות עצמו מאוכלים אין לעשות כך בדרך שיצבעו המפה או בגדיו (והמ"ב (נז) כתב שזה דוקא לסוברים בסע' יח שפסיק רישא דלא ניחא ליה אסור).

המג"א (כד) הביא שהרדב"ז כתב שחומרא יתירא מכיון שעושה דרך לכלוך. אמנם הביא שמסימן שב סעיף י' מכיון שיש דעות שאסרו כיבוס דרך לכלוך כגון לנגב בידיים רטובות מגבת, שכ"ש שבצביעה יש להחמיר שכל צביעה כך היא.

עוד כתב המג"א (כה) שכ"ש בבגד אדום אסור לקנח מכיון שמתקן הוא (ובה"ל סי' רפ ס"ב ד"ה מותר כתב שיש ליזהר שלא לקנח דם בתולים בבגד אדום) וכן פסק הבן איש חי (תצוה ס"ו), אמנם בלוית חן (צב) והליכות עולם (ח"ד עמ' רד) כתב שבבגד אדום יש להקל.

והמ"ב (נט) כתב שיש מקילין בכל זה מכיון שהוא דרך לכלוך ויש לסמוך עליהם כשאי אפשר לו להזהר בזה, ובשעה"צ (סה) הביא שהאליה רבה כתב שיש להקל במקום הדחק. ולפי"ז אפשר להקל להניח בגד על מכה שיוצא ממנה דם במקום הדחק (מ"ב סי' שכח ס"ק קמו).

לסיכום השו"ע החמיר, והמג"א הביא שיש מקילים בכל גווני, והמ"ב היקל במקום צורך.

האם מותר לקנח במפית לכלוך בשבת?

החוט השני (ח"א פי"ט ס"ק ב) כתב שמותר, ואף שמשתנה בכך צבע המפית אין זה נדון כצביעה אלא כלכלוך ורק כשצובע בצבע הנוצר מימי פירות השו"ע סובר שאסורה הצביעה אף כשהיא בדרך לכלוך.

האם יש לחוש לצביעת גוף:

המג"א (כה) כתב שאין לחוש לכך מכיון שאיסור צביעה אינו קיים אלא בדבר שדרכו לצביעה.

נראה לחלק, שכשיש צבע של פירות אז יש לחוש שמא יתכון גם לצבוע המטלית, משא"כ בלכלוך שאין לחוש לכך.

ונחלקו הראשונים מהו הזמן שצריכה להתקיים מלאכה, לפי רש"י צריך שתיהיה קיימת לעולם (כמדמוכח בגמ' בשבת קב ע"ב ד"ה בשבת, ואילו לרמב"ם, רק לאותה שבת.

משא"כ בסימן שג סע' כה שאסרו צביעת פנים מכיון שאישה דרכה בכך (ואסור מדרבנן, שמ"מ אין חיוב מן התורה בצביעה בגוף, עיין בבה"ל שם, שהאליה רבה סובר שיש שאסרו מן התורה אם צובעת לחברה, והבה"ל חלק). והביא המג"א שהכנסת הגדולה (סוף הגהות ב"י) לא כתב חילוק זה בין דרכו ואין דרכו , ותמה הכנסת הגדולה על מנהג העולם שנוהגו להקל לאכול, אלא שבסוף הביא דברי הרדב"ז שאין צביעה בדרך לכלוך, והמג"א תמה על דבריו.

ר' רפאל אסולין זכה בשובר לרכישה ב100 ₪ במכון בקורסים הדיגיטליים

שאלת השבוע

בית ששכרו להתפלל האם יש לו דין בית כנסת?

ר' רפאל אסולין—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש"ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום חמישי.

<< המשך הדבר תורה מעמוד השער <<

שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים".

וכן מצינו שהתורה נדבקת רק למי שדעתו שפלה, כמבואר במסכת תענית (ז ע"א):

"אמר רבי חנינא בר אידי: למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב הוי כל צמא לכו למים – לומר לך: מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה".

וכן הוא במסכת סוטה (ה ע"א):

"א"ר יוסף: לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני, (והניח כל אילנות טובות והשרה שכינתו בסנה)".

וכן עוד מקומות רבים שרואים חשיבות מידה הענוה בכלל, ולענין השראת שכינה בפרט. אך יש לשאול, מה שייכות מידת הגבורה, עשירות וחכמה להשראת שכינה?

ויתרה מזאת, במסכת שבת (צב ע"א) הוסיפו מידה נוספת שהייתה בו במשה רבנו: "דילמא משה שאני, דאמר מר: אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה (גבוה)", ודבר זה מחדד עוד את שאלתנו, מה צורך במידות אלו להשראת שכינה?

התורה תמימה במקום מבאר את הדברים בצורה נפלאה. המידה העיקרית והיחידה שצריך לצורך השראת שכינה היא מידת הענוה, וכמו שמוכח ממקומות רבים בתנ"ך ובחז"ל. שאר המידות המוזכרות כאן – גבורה, עשירות, חכמה וגבהות "שוים הם בעיקרתם ויסודם אל מעלת הענוה".

רוצה לומר, מידות אלו בדרך כלל מגבילות את מידת הענוה. מדוע? משום שאינו דומה ענוה של אדם חלש, אביון ולא מלומד לענוה של אדם גיבור, עשיר, חכם ובעל קומה. שכן לאדם מהסוג הראשון הענוה באה לו באופן טבעי ומתבקש מפאת שפלותו הרבה ואי הצלחתו. בעוד שלאדם מהסוג השני, מעלותיו הרבות והצלחתו עלולות לעורר בו רוח גאוה "ולפסוע על ראשי אנשים פחותים ממנו". ולכן, אם בכל זאת, אדם כזה מוצלח נשאר עניו אמיתי, אזי מידת הענוה שלו באמת "מעלה גדולה מאין כמוה".

על פי זה, כוונת הגמרא כאן להדגיש לנו שאע"פ שהיה משה רבנו גיבור, עשיר, חכם ובעל קומה, לא נמנע משה רבנו מלהיות עניו מכל אדם. ועוד משמע שאין הקב"ה משרה שכינתו אלא רק על אדם עם ענוה כזו גדולה, כמשה רבנו.

כל אדם צריך לשאוף להיות ענו וצדיק כמשה רבנו, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ה, ב): "אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו".

שבת שלום!